

สุคติสถานดิจิทัลอัฐิ วัดชลประทานรังสฤษฎ์ ปากเกร็ด นนทบุรี
Sukhtistan Digital Bone of Wat Chonprathan Rangsarit,
Pak Kret, Nonthaburi

พระมหาบุญฤทธิ์ ฐิตเมโธ (เพชรถึง)*

Phramaha Boonyarit Thitmeho (Petthueng)

สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Buddhist Studies Graduate School Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Boonyaritbook@gmail.com

Received: August 28, 2022

Revised: October 29, 2022

Accepted: November 03, 2022

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการคือ (๑) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคการจัดงานศพในบริบทพระพุทธศาสนาของวัดชลประทานรังสฤษฎ์ ปากเกร็ด นนทบุรี (๒) เพื่อศึกษาแนวคิดการจัดงานศพในบริบทพระพุทธศาสนาของวัดชลประทานรังสฤษฎ์ ปากเกร็ด นนทบุรี (๓) เพื่อศึกษาสุคติสถานในบริบทพระพุทธศาสนาวัดชลประทานรังสฤษฎ์ ปากเกร็ด นนทบุรี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยศึกษาจากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน ๑๗ รูป/คน

ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาอุปสรรคการจัดงานศพวัดชลประทานรังสฤษฎ์คือด้านพิธีกรรม ผู้เข้าร่วมงานศพไม่ทำตามระเบียบที่วัดชลประทานรังสฤษฎ์ได้กำหนดไว้โดยดพวงหรีดและการนำอบายมุขต่าง ๆ เข้ามาในงาน การแทรกแซงจากภายนอก คือ ธุรกิจโลงศพ ธุรกิจการตกแต่งดอกไม้หน้าศพ และร้านพวงหรีด เข้ามาหวังผลประโยชน์จากเจ้าภาพ แนวคิดการจัดการงานศพมี ๒ แนวคิด คือ (๑) ด้านนามธรรม วัดเน้นให้ผู้เข้าร่วมงานศพทุกคนได้ฟังธรรม ได้คติธรรม นำไปใช้ในชีวิตจริงส่งเสริมให้เกิดปัญญาสูงสุด (๒) ด้านรูปธรรม วัดมีความเรียบง่าย ประหยัด ไม่ยุ่งยาก รวดเร็ว ทันสมัย บริหารจัดการขยะโดยดพวงหรีด จัดการใช้โคม รักษาสิ่งแวดล้อม จัดเลี้ยงอาหารหลังสวดเสร็จ สุคติสถานในบริบทพระพุทธศาสนาของวัดชลประทานรังสฤษฎ์ ส่งเสริมให้เกิด (๑) คุณค่าทางด้านจิตใจ ยกย่องผู้วายชนม์ไว้เป็นที่สักการะในระบบดิจิทัล เป็นการปรับเปลี่ยนจากอัฐิของผู้วายชนม์ที่อยู่ตามกำแพงวัด

* พระมหาบุญฤทธิ์ ฐิตเมโธ (เพชรถึง) Phramaha Boonyarit Thitmeho (Petthueng) สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Buddhist Studies Graduate School Mahachulalongkornrajavidyalaya University

มาบันทึกเป็นไฟล์ระบบดิจิทัล (Cloud) ลดค่าใช้จ่ายในการสร้างเจดีย์บรรจุอัฐิ (๒) ประโยชน์ประหยัดสามารถเก็บรักษารูปภาพได้ตลอดชีพ เวลาผ่านไปก็ไม่เสื่อมสภาพ สะดวก และทันสมัย และ (๓) สืบต่อพระพุทธศาสนาให้มีความยั่งยืนทำให้ลูกหลานของผู้วายชนม์สามารถศึกษาค้นคว้าหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาได้จากระบบดิจิทัล สืบสานประเพณีและวัฒนธรรมแห่งกตัญญูตา เข้าใจธรรม เกิดความศรัทธา และนำไปปฏิบัติจริง

คำสำคัญ : สุคติสถาน; ดิจิทัลอัฐิ; วัดชลประทานรังสฤษฎ์

Abstract

This research has three objectives: (1) to study the problems and obstacles of the funeral arrangements in the Buddhist context of Wat Chonprathan Rangsarit, Pak Kret, Nonthaburi; (2) to study the funeral arrangements concept in the Buddhist context of Wat Chonprathan Rangsarit, Pak Kret, Nonthaburi; and (3) to study the Sukhtistan Digital Bone in the Buddhist context of Wat Chonprathan Rangsarit, Pak Kret, Nonthaburi. This study employed qualitative research methodology based on documents and in-depth interviews with seventeen key informants.

The research results showed that the problems and obstacles in arranging the funeral ceremony at Wat Chonprathan Rangsarit were of the following: It concerns the rituals where the funeral participants did not adhere to the rules established by Wat Chonprathan Rangsarit, such as bringing wreaths or behaving badly in the funeral; and it concerns the external intervention whereby a coffin business, a funeral flower decoration business, and a wreath shop are brought in to benefit the host of the funeral. There are two types of funeral preparations: (1) in the abstract aspect, the temple emphasizes that all funeral attendees can listen to the Dharma and thereby apply it to their daily lives in order to promote the highest wisdom; (2) in the concrete aspect, the temple follows the ways of simplicity, economic, hassle-free, quick, modern waste management by eschewing wreaths, foam for environmental protection, and restricting post-prayer food consumption. The digital ashes promoted by Wat Chonprathan Rangsarit in the Buddhist context are as follows: (1) Accord respect and esteem to paying homage to the deceased as a digital place of worship. It is a modification that removes

the ashes of the deceased from the walls of the temple and stores them in digital files (Cloud), thereby reducing the cost of constructing a chedi containing the ashes. (2) The advantage is cost-effective and able to preserve images forever, where their duration, practice, and contemporary relevance are actualized. (3) The continuity of Buddhism is sustained through allowing the children of the deceased to study and research the teachings of Buddhism via digital systems. Supporting the tradition and culture of filial piety, understanding dharma, gaining faith, and engaging in real practices.

Keywords: Sukhtistan; Digital Bone; Wat Chonprathan Rangsarit

บทนำ

ชีวิตคนเรานั้นเหมือนกับเทียนที่ไม่มีทางรู้ว่า เทียนเล่มนี้จะมอดดับลงเมื่อไหร่เทียนหมดหรือว่าโดนลมพัดดับไปเสียก่อน หากกล่าวถึงความตาย หลายคนอาจจะฟังดูน่ากลัวและอาจเป็นเรื่องที่หลายคนไม่ได้วางแผนล่วงหน้าไว้เมื่อสิ้นอายุแล้วจะต้องทำอะไร ขึ้นอยู่กับลูกหลานญาติพี่น้องที่จะเป็นผู้จัดการ หากเป็นคนไทยเชื้อสายจีนก็จะมีการจัดเตรียมที่ดินเพื่อทำฮวงซุ้ยให้กับตนเอง ซึ่งทุกปีลูกหลานจะต้องจัดไหว้ในทุกเทศกาลเซ่งเม้ง หรือคนไทยรุ่นก่อนอาจจะเผาแล้วนำอัฐิใส่บัวและทำบังสุกุลกระดูกในทุกเทศกาลปีใหม่หรือสงกรานต์ การจัดงานศพในแต่ละสังคมที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกัน ยังคงสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของพระพุทธศาสนาที่หล่อหลอมให้เกิดเป็นประเพณีและรูปแบบเชิงพุทธ เมื่อผนวกกับความเชื่อดั้งเดิมของท้องถิ่น ทำให้รูปแบบการจัดงานศพมีรายละเอียดที่แตกต่างกันออกไป ความเชื่อเกี่ยวกับงานศพบางอย่างที่ปรากฏในสังคมไทย เช่น วันที่จะทำการประชุมเพลิงนั้นโบราณนิยมนำ ข้างขึ้นให้เผาวันคี่ ข้างแรมให้เผาวันคู่ ห้ามเผาศพวันศุกร์ ถ้าเสียชีวิตในวันเสาร์ก็ห้ามเผาในวันอังคาร โดยในวันข้างขึ้นวันคี่ ข้างแรมวันคู่เป็นวันคน เเผาผีข้างขึ้นวันคู่ ข้างแรมวันคี่เป็นวันเผาคน^๑ เมื่อเวลาผ่านไป สังคมความเชื่อของคนรุ่นใหม่จึงเปลี่ยนตาม ความเชื่อต่าง ๆ เริ่มลดลง และปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย ปัจจุบันการจัดงานศพมีความเปลี่ยนแปลงไปเป็นอย่างมาก จากความเรียบง่ายเริ่มกลายเป็นความยุ่งยากจนมีคำกล่าวว่า “คนตายขายคนเป็น” ค่าใช้จ่ายในการจัดงานที่สูง เจ้าภาพมีเวลาจำกัดในการวางแผน ไม่มีประสบการณ์ตรง ไม่ชำนาญ ไม่ได้ทำบ่อย ๆ เมื่อเกิดการเสียชีวิตบุคคลอันเป็นที่รักหรือบุคคลใกล้ชิดในครอบครัว ประกอบกับการอาศัยอยู่ไกลวัดไหน ก็ต้องทำตามประเพณีของวัดนั้น ที่กำหนดแบบแผนไว้ให้หรือผู้มีฐานะก็จะนิยมจ้างบริษัทที่รับจัดงานมีอาชีพทางด้านงานศพมาทำพิธีกรรมและขั้นตอน

^๑ พระทอไท กัสปะ, “พิธีกรรมเกี่ยวกับการตายของชาวอำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๑), หน้า ๘.

ต่าง ๆ ที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นโดยมีค่าใช้จ่ายประมาณ ๗๐,๐๐๐ ถึง ๑๐๐,๐๐๐ บาท ต่อการจัดสวดพระอภิธรรม ๗^๒ วัน นับเป็นภาระของคนจัดงานที่ต้องทำตาม ๆ กระแสหรือทำตามแพ็คเกจที่ทางวัดได้จัดไว้ให้ หรืออาจจะมีย่านที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับงานศพโดยตรงมาเสนอการจัดงานศพโดยอาศัยความสะดวกเป็นหลัก แต่ค่าใช้จ่ายนั้นมหาศาล นับวันก็จะห่างไกลจากเนื้อหาสาระในการมาร่วมพิธีการจัดงานศพแล้วผู้ที่มาร่วมงานศพที่ไม่ได้ซื้อติดกลับไปจากการมางานศพ การนำของที่ไม่เป็นประโยชน์มาร่วมงานศพ และพิธีกรรมที่กินเวลาไม่ก่อให้เกิดสาระ มีการฟ้อนการรำน้ำหีบศพเกิดการสับสนว่ามางานโศกเศร้าหรืองานรื่นเริงกันแน่ การนำบายมุขต่าง ๆ มาเป็นข้ออ้างสำหรับการเผาศพ^๓

การจัดงานศพในรูปแบบดังกล่าวมีความแตกต่างจากรูปแบบการจัดงานศพที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาอย่างสิ้นเชิง เพราะรูปแบบในสมัยพุทธกาลนั้นมีความเรียบง่าย ไม่ได้มีพิธีกรรมที่มากสลับซับซ้อนเหมือนในปัจจุบัน แต่หากเป็นศพของพระเถระหรือพระราชาก็จะได้รับเกียรติยศให้จัดพิเศษกว่าคนทั่วไป นวัตกรรมจัดการศพยุคใหม่จึงมุ่งเน้นเป็นนวัตกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและไม่ทำลายธรรมชาติ ลดมลพิษที่ถูกปล่อยออกมาจากเมรุ ที่เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมซึ่งมีเตาเผาศพเพื่อไม่สร้างผลกระทบต่อคนที่อยู่บริเวณโดยรอบของวัด ส่วนในด้านสิ่งแวดล้อมในการประกอบพิธีกรรมซึ่งมีเตาเผาศพ ทำให้เกิดการปล่อยสารพิษต่าง ๆ ทั้งที่มองเห็นหรือสัมผัสได้และไม่สามารถมองเห็นหรือสัมผัสได้ดังกล่าวเข้าสู่ร่างกายโดยไม่รู้ตัว เนื่องจากติดไปตามเสื้อผ้า อาหาร ภาชนะเครื่องใช้ที่อยู่ในวัด รวมถึงที่ถูกลมพัดฟุ้งกระจายไปตกในพื้นที่ห่างไกลออกไป จึงกลายเป็นเรื่องยากที่จะหลีกเลี่ยงจากสารพิษดังกล่าว^๔ โดยตามประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (Ministry of Natural Resources and Environment Announcement, 2010) ได้ระบุสารมลพิษที่สำคัญ จำนวน ๙ ข้อที่กำหนดให้ถูกควบคุมอยู่ในค่ามาตรฐานตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในประกาศ ได้แก่

- ๑) ปริมาณฝุ่นละออง (TSP)
- ๒) ก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ (SO_๒)
- ๓) ก๊าซออกไซด์ของไนโตรเจน (NO_x as NO_๒)
- ๔) ก๊าซไฮโดรเจนคลอไรด์ (HCl)
- ๕) สารปรอท (Hg)

^๒ พระไพศาล วิสาโล, **ฉลาดทำศพ**, (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดสามลดา, ๒๕๕๓), หน้า ๙.

^๓ พระครูสังฆกิจวิมล, **เผาศพทั้งที เผาผีเสียบ้าง**, (นนทบุรี: ศูนย์หนังสือวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๒๕๖๑), หน้า ๓.

^๔ จารุงศ์ บุญ-หลง, **มหันตภัยไดออกซิน**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: ฝ่ายศูนย์ข้อมูลสารอันตรายและอนุสัญญา กองจัดการสารอันตรายและกากของเสีย กรมควบคุมมลพิษ, ๒๕๔๗).

๖) สารแคดเมียม (Cd)

๗) สารตะกั่ว (Pb)

๘) สารประกอบไดออกซิน (PCDD/PCDFs)

๙) ค่าความทึบแสง (Opacity)

คนส่วนใหญ่จึงรับรู้มลพิษจากการเผาเพียงการมองเห็นควัน ฝุ่นละอองหรือการได้กลิ่น แต่มีมลพิษอีกหลายชนิดที่ยากต่อการรับรู้ได้ทางการมองเห็น การได้กลิ่นในระยะไกลหรืออาจได้กลิ่น ทั้งนี้มลพิษจากการเผาที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อร่างกายมนุษย์ตามมาตรฐานการควบคุมเตาเผาของกรมควบคุมมลพิษ มีปรากฏถึง ๗ ชนิด และหนึ่งในนั้นคือ สารพิษที่จัดว่าเป็นพิษร้ายแรงต่อสุขภาพของคน อีกทั้งยังเป็นสารที่ก่อให้เกิดมะเร็งได้ นั่นคือสารประกอบ ไดออกซิน (PCDD/PCDFs) ซึ่งเกิดจากการเผาไหม้ไม่สมบูรณ์ โดยเฉพาะการเผาขยะอินทรีย์ที่มีสารเคมีหรือวัสดุต่าง ๆ มากมายรวมทั้งวัสดุประเภทพลาสติกหรือที่มีสารเคมีที่มีเบนซินริงและคลอรีนเป็นองค์ประกอบ สารพิษนี้สามารถตกค้างยาวนานในสภาพแวดล้อมในรูปแบบทั้งอากาศและฝุ่นละอองขนาดเล็ก ไรสี ไรกลิ่น เป็นสารพิษที่ก่อให้เกิดพิษภัยหลายชนิด ได้แก่ โรคมะเร็ง พิษที่ก่อให้เกิดการกลายพันธุ์ พิษต่อระบบประสาท พิษต่อพัฒนาการของทารกในครรภ์ พิษต่อภูมิคุ้มกันและพิษต่อการสืบพันธุ์ สารประกอบไดออกซินจึงมีอันตรายร้ายแรงสูงสุดและเป็นหนึ่งในสารพิษที่ร้ายแรงที่สุดในโลกปัจจุบัน^๕ การฉาปนกิจที่มีอยู่ในวัดจึงเป็นปัญหาสำคัญในด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม จึงนำมาซึ่งการคิดค้นนวัตกรรมการใช้เทคโนโลยีนวัตกรรมสมัยใหม่ที่สามารถสร้างเตาเผาไร้มลพิษ ไม่มีฝุ่นควันและก๊าซพิษออกไปภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนและยิ่งในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-๑๙ ทำให้เกิดการใช้งานของเตาเผาแทบจะทั้งวันทั้งคืนเนื่องจากมีผู้เสียชีวิตต่อวันเป็นจำนวนมากก็ยิ่งทำให้มลพิษทางอากาศเพิ่มมากยิ่งขึ้นกว่าเก่า คณะสงฆ์และคณะกรรมการบริหารวัดชลประทานรังสฤษฎ์ จึงได้มีการสร้างเมรุหลังใหม่ เป็นนวัตกรรมเตาเผาแบบไร้มลพิษเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเป็นจุดเริ่มต้นของโครงการสร้างสุคติสถาน ของวัดชลประทานรังสฤษฎ์ จังหวัดนนทบุรี^๖

วัดชลประทานรังสฤษฎ์เป็นวัดที่มีการจัดรูปแบบการจัดงานศพไม่เหมือนที่อื่น จึงน่าสนใจในการนำมาเป็นแบบอย่างที่จะลดปัญหาที่ได้กล่าวไว้เบื้องต้น เช่นการสวด และการเทศน์ก่อนสวดและก่อนเผาศาลาศพ ยกเว้นน้ำเปล่าแค่ขวดเดียว แต่มีการจัดที่รับประทานอาหารไว้เรียกว่าโรงทานวัดชลประทาน

^๕ กองจัดการสารอันตรายและกากของเสีย, กรมควบคุมมลพิษได้, ไดออกซิน P-DIONIN, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ศรีเมืองการพิมพ์, ๒๕๕๒).

^๖ พระไพศาล วิสาโล, ฉลาดทำศพ, หน้า ๙.

ซึ่งจะมีการทานอาหารแบบเป็นเวลาและเป็นกิจจะลักษณะ “กินเองล้างเอง” เปิดตั้งแต่เวลา ๑๖.๐๐ ถึง ๑๘.๐๐ เป็นประจำทุกวัน อนุญาตให้ตั้งศพได้ ๓ คืน กับ ๕ คืน เท่านั้น และการลดมลพิษในศาลาศพ คือ การใช้ธูปเทียนไฟฟ้า เพื่อไม่ให้ห้องปรับอากาศมีมลพิษ เมื่อมีการเผาศพภายในวัดช่วยเพิ่มช่องทางเพื่อความสะดวกของญาติโยม โดยการจัดการให้จบทีเดียว ในโครงการ สุสาน “บรรจุอัฐิ” ระบบดิจิทัล ที่ทางวัดขอมีส่วนร่วมเพื่อรักษาคุ่มครอง จึงได้เอื้อประโยชน์แก่คนที่มาจัดงานศพเหมือนเครื่องญาติ สถานที่บุชารูป บูชาธรรม สถานที่บรรจุอัฐิ และสถานที่บรรจุอังคาร ภายในวัดอย่างสมบูรณ์แบบ เพื่อให้ผู้ร่วมงานศพเห็นถึงสาระตระหนักถึงสัจธรรมของชีวิต เห็นถึงการจัดงานศพที่มีความเรียบง่ายโดยไม่นำสิ่งที่ไม่เกิดประโยชน์มาเกี่ยวข้องกับงานศพ เป็นรูปแบบที่ดีงามส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนเห็นถึงการตัดส่วนเกินและเจริญส่วนที่ขาดหายไป ให้มีความศรัทธาและสงฆ์ในฐานะผู้นำด้านจิตวิญญาณของชาวพุทธในสังคมไทยนับเป็นการย้ายภพภูมิด้วยนวัตกรรมการฌาปนกิจที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม^๓

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่องสุคติสถาน ดิจิทัลอัฐิในบริบทพระพุทธศาสนาของวัดชลประทานรังสฤษฎ์ พระอารามหลวง ปากเกร็ด นนทบุรี ศึกษาถึงปัญหาอุปสรรคการจัดงานศพของวัดชลประทานรังสฤษฎ์ แนวคิดการจัดงานศพในบริบทพระพุทธศาสนาของวัดชลประทานรังสฤษฎ์ และนำเสนอสุคติสถานดิจิทัลอัฐิในบริบทพระพุทธศาสนา

วัตถุประสงค์การวิจัย

๑. เพื่อศึกษาสุคติสถานดิจิทัลอัฐิในบริบทพระพุทธศาสนาของวัดชลประทานรังสฤษฎ์ ปากเกร็ด นนทบุรี
๒. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคการจัดงานศพในบริบทพระพุทธศาสนาของวัดชลประทานรังสฤษฎ์ ปากเกร็ด นนทบุรี
๓. เพื่อศึกษาแนวคิดการจัดงานศพในบริบทพระพุทธศาสนาของวัดชลประทานรังสฤษฎ์ ปากเกร็ด นนทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยตามลำดับ ดังต่อไปนี้

๑. ศึกษาข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) สำหรับเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key Informants) ตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม จากวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ด้วยระยะเวลาดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือน

^๓ สัมภาษณ์, พระปัญญานันทมุนี (สง่า สุภโร) และคณะกรรมการวัด, โครงการก่อสร้างสุคติสถาน, วัดชลประทานรังสฤษฎ์ พระอารามหลวง จ.นนทบุรี, วันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๖๕.

ตุลาคม ถึงเดือนพฤศจิกายน ๒๕๖๔ รวมเป็นระยะเวลา ๓๐ วัน โดยผู้ที่มีคุณลักษณะสอดคล้องกับสาระสำคัญของการวิจัย จำนวน ๑๗ รูป/คน ประกอบด้วย (๑) ตัวแทนจากวัดชลประทานรังสฤษฎ์ จำนวน ๑๕ คน (๒) ตัวแทนจากหน่วยงานภายนอก จำนวน ๒ คน และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary sources) คือ แนวคิด ทฤษฎีและเอกสารการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการฌาปนกิจ และการจัดงานศพ แนวคิดการปฏิรูปการจัดงานศพของพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับมลพิษทางอากาศ แนวคิดเกี่ยวกับเตาเผาศพ แนวคิดเกี่ยวกับวิธีการจัดงานศพในคัมภีร์ พระพุทธศาสนา และนวัตกรรมการจัดงานศพ วัดชลประทานรังสฤษฎ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒. วิเคราะห์คำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ (Content Analysis Technique) เป็นเทคนิคการวิจัยที่พยายามจะบรรยายเนื้อหาของข้อความหรือเอกสารโดยผู้วิจัย ไม่มีอคติหรือความรู้สึกของตัวเองเข้าไปพัวพัน ประกอบบริบท (Context) และสังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย

๓. สรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัย จากนั้นเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้และเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

๑. สุคติสถานดิจิทัลอัฐิในบริบทพระพุทธศาสนาของวัดชลประทานรังสฤษฎ์

๑.๑ คุณค่าทางด้านจิตใจของสุคติสถานดิจิทัลอัฐิ พบว่า คุณค่าทางด้านจิตใจของสุคติสถานดิจิทัลอัฐิ คือ สุคติสถานดิจิทัลอัฐิของผู้วายชนม์ไว้เป็นที่สักการะในระบบดิจิทัล เป็นการปรับเปลี่ยนจากอัฐิของผู้วายชนม์ที่อยู่ตามกำแพงวัดมาบันทึกเป็นไฟล์ระบบดิจิทัล (Cloud) เปรียบเสมือนได้ขึ้นสวรรค์ เพื่อให้ระลึกถึงชีวิต/บรรพบุรุษ เป็นการแสดงออกถึงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ ลดค่าใช้จ่ายในการสร้างเจดีย์บรรจุอัฐิ อีกทั้งทุกศพที่มำตั่งบำเพ็ญกุศลในวัดชลประทานรังสฤษฎ์ ได้รับเกียรติเสมอภาพ ส่งผลให้จิตใจสงบ คลายความโศกเศร้า พร้อมได้รับคำสอนที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง นอกจากนี้ วัดยังมอบความทรงจำดี ๆ ให้กับคณะเจ้าภาพ/ครอบครัวของผู้วายชนม์เปรียบเสมือนญาติพี่น้อง

๑.๒ ประโยชน์ของสุคติสถานดิจิทัลอัฐิ พบว่า การสามารถเก็บรักษารูปภาพได้ตลอดชีพเวลาผ่านไปก็ไม่เสื่อมสภาพ สะดวกและทันสมัย ซึ่งหากเจดีย์บรรจุอัฐิเป็นแบบเก่าหากไม่สะอาดหรือไม่เป็นระเบียบ ก็อาจจะเป็นอันตรายจากสัตว์มีพิษได้ นอกจากนี้การเปลี่ยนที่พำนักก็ไม่ยุ่งยากต่อการเคลื่อนย้ายรูป หรือไม่ต้องหารูปภาพจากสำเนาเดิมภายหลัง สามารถดูรูปได้แม้จะไม่ได้อยู่ภูมิลำเนาเดิมและผู้เข้าร่วมพิธีกรรมได้ฟังเทศน์ ฟังธรรม เพิ่มพูนความรู้และปัญญาให้มากยิ่งขึ้น โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย รวมถึงวัดชลประทานรังสฤษฎ์เป็นสถานที่ที่ญาติมีความภาคภูมิใจกับเกียรติคุณของผู้วายชนม์และเป็นที่พึ่งของผู้สูญเสีย และประโยชน์ของสุคติสถานดิจิทัลอัฐิ จะช่วยลดมลพิษทางอากาศและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

๑.๓ สุกตีสถานดิจิทัลสามารถสืบต่อพระพุทธศาสนาให้มีความยั่งยืน พบว่า ทำให้ลูกหลานของผู้วายชนม์สามารถศึกษาค้นคว้าหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาได้จากระบบดิจิทัล หากสามารถบรรลุธรรม และเห็นความสำคัญของความตาย ก็จะไม่เกิดปัญญา เมตตาและบารมี สืบสานประเพณีและวัฒนธรรม แห่งกตัญญูตา เข้าใจธรรม เกิดความศรัทธา และนำไปปฏิบัติจริง อีกทั้งสามารถเผยแผ่พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาด้วยการทำบุญให้แก่ผู้วายชนม์ผ่านระบบดิจิทัลโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ และไม่ต้องเดินทางไปทำความสะอาดเจดีย์บรรจุอัฐิทุก ๆ ปี รวมทั้งสามารถปฏิบัติธรรมได้ทุกที่ทุกเวลา

๒. ปัญหาอุปสรรคการจัดงานงานศพในบริบทพระพุทธศาสนาวัดชลประทานรังสฤษฎ์

จากการสัมภาษณ์สามารถสรุปปัญหาอุปสรรคการจัดงานงานศพในบริบทพระพุทธศาสนา วัดชลประทานรังสฤษฎ์ทั้ง ๕ ด้าน ได้ดังนี้

๒.๑ ปัญหาด้านพิธีกรรม พบว่า การที่ผู้เข้าร่วมงานศพไม่ทำตามระเบียบที่วัดชลประทานรังสฤษฎ์ได้กำหนดไว้ เช่น พวงหรีด หรือการนำอบายมุขต่าง ๆ เข้ามาในงาน เป็นต้น รองลงมา คือ การที่ประธานหรือผู้เข้าร่วมมาไม่ทันพิธีกรรมในช่วงต้น รวมถึงการลดบทสวดพระอภิธรรมศพเหลือแค่ ๑ จบ และการจัดงานศพที่วัดยังมีการจรรยาจรติดขัดอีกด้วย

๒.๒ ปัญหาด้านการบริการ พบว่า การที่เจ้าหน้าที่ทำงานบริการได้ไม่ค่อยดีนัก เช่น บริการไม่สุภาพ ไม่มีจิตสาธารณะ เนื่องจากผู้ให้บริการควรยึดหลักของการบริการ คือ การให้คำตอบที่ชัดเจน ยิ้มแย้มและมีมนุษยสัมพันธ์กับผู้เข้ารับบริการ นอกจากนี้ยังพบว่าทางวัดไม่มีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาใช้ให้เป็นระบบและรวดเร็ว เจ้าหน้าที่มีความรู้และหน้าที่ไม่ชัดเจน และยังมีความยืดหยุ่นในเรื่องอาหารการกิน

๒.๓ ปัญหาด้านขยะ พบว่า เนื่องจากพิธีกรรมของวัดชลประทานรังสฤษฎ์ต้องการนำพวงหรีดเข้าในงานอย่างชัดเจน และงดการเลี้ยงข้าวกล่อง หรือหลีกเลี่ยงของที่ทำจากโฟม อีกทั้งผู้เข้าใช้บริการร่วมมือกันช่วยกำจัดขยะ จึงทำให้วัดชลประทานรังสฤษฎ์ไม่ค่อยมีปัญหาอุปสรรคด้านขยะในการจัดงานศพ แต่อย่างไรก็ตามวัดก็ยังมีปัญหาเล็กน้อยในเรื่องของการยังมีจุดให้บริการทิ้งขยะไม่เพียงพอต่อผู้เข้าใช้บริการ และผู้เข้าใช้บริการบางกลุ่มไม่ทำตามกฎระเบียบของวัด ยังคงนำของที่วัดห้ามเข้ามาในวัดเป็นอีกเหตุผลที่ทำให้เกิดปัญหาขยะขึ้นได้

๒.๔ ปัญหาด้านเศรษฐกิจ พบว่า การจัดงานศพในบริบทพระพุทธศาสนาของวัดชลประทานรังสฤษฎ์ จะช่วยเจ้าภาพให้ได้มากที่สุด โดยจะไม่ให้การทำศพสิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย เป็นไปด้วยความเรียบง่าย และเป็นประโยชน์มากที่สุด อีกทั้งเป็นการฝึกให้ผู้เข้าใช้บริการจัดงานศพอย่างประหยัด รองลงมา คือ หากเจ้าภาพขาดแคลนคุณทรัพย์ทางวัดก็จะช่วยจัดงานศพให้ฟรี ไม่มีค่าใช้จ่าย ซึ่งมีค่าใช้จ่ายในการจัดงานศพสูง

๒.๕ ปัญหาด้านการแทรกแซงจากภายนอก พบว่า การแทรกแซงจากภายนอก คือ ธุรกิจโรงศพ ธุรกิจการตกแต่งดอกไม้หน้าศพ และร้านพวงหรีด ต้องการเข้ามาหวังผลประโยชน์จากเจ้าภาพ แต่ทางวัดจะตั้งราคามาตรฐานสำหรับโรงศพแต่ละแบบ จึงทำให้บางหน่วยงานไม่พอใจที่ราคาโรงศพในวัดค่อนข้างถูกกว่าที่อื่น เนื่องจากตนเองไม่ได้ประโยชน์จากเจ้าภาพ อีกทั้งทางวัดไม่มีการจัดดอกไม้หน้าโรงศพ และไม่รับพวงหรีดทุกชนิด ทำให้ธุรกิจเหล่านี้ พยายามจะเข้ามาในช่องทางอื่น เช่น เสนอรับจัดอาหาร/ขนมเลี้ยงแขก เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีการแทรกแซงในเรื่องของการที่ผู้คนเข้ามาโจมตีวัด เนื่องจากเข้าใจขั้นตอนการดำเนินงานของวัดคลาดเคลื่อนไปจากความจริง เช่น การได้รับข่าวสารต่าง ๆ จากโซเชียลมีเดีย เป็นต้น และยังคงมีคนต่อต้านในพิธีกรรมของวัด เนื่องจากผู้คนอีกหลายคนยังคงมีความเชื่อเดิม ๆ ในการจัดงานศพ เช่น ต้องมีความหรรษา ทนสมัย สะดวกและใหญ่โต

๓. แนวคิดการจัดการงานศพในบริบทพระพุทธศาสนาของวัดชลประทานรังสฤษฎ์

๓.๑ ด้านนามธรรม พบว่า แนวคิดการจัดการงานศพในบริบทพระพุทธศาสนาของวัดชลประทานรังสฤษฎ์ ด้านนามธรรม คือ ให้ความเรียบง่าย ประหยัด ไม่ยุ่งยาก รวดเร็ว ทนสมัย ก่อเกิดประโยชน์และปัญญาสูงสุด จากการฟังเทศน์ฟังธรรม อีกทั้งมุ่งมั่นทำบุญอุทิศให้แก่ผู้วายชนม์ให้ได้มีคติภพที่ดี ซึ่งที่ผ่านมามีผู้มาร่วมพิธีกรรมมีความโศกเศร้า วัดจึงจำเป็นต้องดูแลด้วยความอบอุ่นเปรียบเสมือนญาติ

๓.๒ ด้านรูปธรรม พบว่า แนวคิดการจัดการงานศพในบริบทพระพุทธศาสนาของวัดชลประทานรังสฤษฎ์ ด้านรูปธรรม คือ วัดมีแนวคิดด้านรูปธรรมที่ชัดเจน เน้นให้ผู้เข้าร่วมงานศพทุกคนได้ฟังธรรม ได้คิดธรรม นำไปใช้ในชีวิตจริงได้ รวมทั้งเน้นถึงความประหยัด เรียบง่าย งดด้านที่ไม่มีประโยชน์ให้น้อยลง เช่น ไม่มีดนตรี ไม่มีการเลี้ยงอาหาร งดพวงหรีด งดการละเล่น/อบายมุข หรือแม้แต่การปลดโพน นอกจากนี้ วัดมีแนวคิดในการตกแต่งดอกไม้หน้าโรงศพ และหน้าเมรุ ด้วยไม้ประดิษฐ์ แทนดอกไม้สด เน้นความประหยัด ไม่ฟุ่มเฟือย อีกทั้งวัดได้สร้างสถานที่ให้ประชาชนได้พักผ่อนทั้งกายและใจ มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาปรับปรุงให้ทันต่อยุคสมัยปัจจุบัน และมีการแสดงออกทางพฤติกรรมที่ชัดเจน เช่น พฤติกรรมพอใจหรือไม่พอใจ เป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง สุคติสถานดิจิทัลวิถีในบริบทพระพุทธศาสนาของวัดชลประทานรังสฤษฎ์ พระอารามหลวง ปากเกร็ด นนทบุรี มีประเด็นที่ค้นพบและควรนำมาอภิปราย ดังนี้

๑. ผลการศึกษาสุคติสถานดิจิทัลวิถีในบริบทพระพุทธศาสนาของวัดชลประทานรังสฤษฎ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสุตมัทธธรรม ได้ศึกษาพิธีกรรมงานศพของไทยตามคติพุทธธรรม พบว่า มีหลักต่อการปฏิบัติต่องานศพที่หลากหลาย และสามารถนำมาประยุกต์ใช้และนำมาปฏิบัติตามแล้วก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้จัดงาน และผู้ที่ไปงานศพด้วยแต่ละวิธีหรือพิธีกรรมหลักการคิดทรงสนะของคนไทยเรา

และต้องทำให้ถูกวิธีในด้านการปฏิบัติทางการจัดงานศพ พิธีกรรมที่ถูกต้องสมบูรณ์แบบที่สุด คติธรรมที่มีในการจัดงานศพนั้นเป็นการบอกให้คนที่ใช้ชีวิตอยู่ศึกษาความจริงของชีวิต และจงดำเนินชีวิตอย่างมีสติและไม่ประมาท เมื่อยังมีชีวิตอยู่ในพิธียังสอนว่า อย่ามัวรอให้คนมาบอกข้าง ๆ โลงว่ารับศีลนะ ฟังพระสวดนะ สิ่งนี้เองเป็นการสอนคนที่มาร่วมงานศพ แม้แต่ก่อนนำขึ้นเชิงตะกอนยังเปิดให้ดูก่อน เพื่อแสดงให้เห็นว่าศพไม่ได้ทำอะไรติดตัวไปเลย ดังนั้นพิธีกรรมงานศพจึงมีคติพุทธธรรมมากมาย^๘

๒. ผลการศึกษาปัญหาอุปสรรคการจัดงานงานศพในบริบทพระพุทธศาสนา วัดชลประทานรังสฤษฎ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระอธิการพิพัฒน์พงษ์ ฐานวุฑโฒ ได้ศึกษาความเปลี่ยนแปลงการจัดงานศพของชาวพุทธบ้านหมื่น อำเภอปง จังหวัดพะเยา พบว่า สาเหตุแรกมาจากคนในชุมชนเห็นแก่ตัวมากขึ้น มีค่านิยมแบบใหม่ที่คำนึงถึงความสะดวกสบายมากกว่าความสามัคคี สาเหตุที่สองมาจากชุมชนที่มีระบบการรวมกลุ่ม เพื่อการจัดสรรผลประโยชน์จากการตายทำให้เกิดเงินทุนหมุนเวียน กอปรกับระบบการศึกษาที่เจริญขึ้นของพระสงฆ์ บทบาทของผู้นำชุมชนอันมีปัจจัยทางการเมืองเป็นเบื้องหลัง ค่านิยมของเจ้าภาพงานศพที่ต้องการความทัดเทียมกับผู้อื่น และการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมต่างถิ่น จึงส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงที่หลากหลายในการจัดพิธีศพ^๙

๓. ผลการศึกษาแนวคิดการจัดการงานศพในบริบทพระพุทธศาสนาของวัดชลประทานรังสฤษฎ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูปลัดรังสรรค์ คุณสาโร (ตุ้มม่วง), พระครูภาวนา โปธิคุณ, จรัส ลีกา, พระมหาประทีป อภิวิฑูโน และพระมหาจิณมกล อภิตโน (เป็นสุข) ได้ศึกษาการศึกษาวิเคราะห์ปรัชญาในงานศพของชาวพุทธจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า แนวคิดปรัชญา มีดังนี้

๑) พุทธอภิปรัชญา มีจะปรากฏในบทสวดมาติกา อภิธรรม ซึ่งเป็นการสาธยายถึงจิต เจตสิก รูป นิพพาน

๒) พุทธญาณวิทยา เกิดจากการนำเอาสิ่งที่ได้จากการฟังเทศน์แล้วนำไปพิจารณาจนเกิดเป็นองค์ความรู้ และพิจารณาคติธรรมที่ได้นั้นอย่างต่อเนื่อง

๓) พุทธจริยศาสตร์ ได้แก่ ศีล คนไปร่วมงานศพจะได้รับศีลเพื่อสำรวมกายวาจา กุศลกรรมบถ ๑๐ เป็นการสำรวมกาย วาจา ใจ และการพัฒนาปัญญาด้วยการนำเอาคติธรรมที่ได้จากเข้าร่วมงานศพไปใช้ดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาทตามหลักมัชฌิมาปฏิปทา^{๑๐}

^๘ พระครูสุภัทธรธรรม. “พิธีกรรมงานศพของไทยตามคติพุทธธรรม”, วารสารสังคมศึกษา มจร, ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑.

^๙ พระอธิการพิพัฒน์พงษ์ ฐานวุฑโฒ, “ความเปลี่ยนแปลงการจัดงานศพของชาวพุทธบ้านหมื่น อำเภอปง จังหวัดพะเยา”, วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ, ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มิถุนายน ๒๕๖๑).

^{๑๐} พระครูปลัดรังสรรค์ คุณสาโร (ตุ้มม่วง), พระครูภาวนา โปธิคุณ, จรัส ลีกา, พระมหาประทีป อภิวิฑูโน และพระมหาจิณมกล อภิตโน (เป็นสุข), “การศึกษาวิเคราะห์ปรัชญาในงานศพของชาวพุทธจังหวัดร้อยเอ็ด”, วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณแก่น, ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๔ (ตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๖๔).

และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กัณณพนธ์ ภักดีเศรษฐกุล, สุรศักดิ์ ไชยสงค์, โสภิต นาสืบ, ทักษพล ธรรมรังสี, และศิริวรรณ พิทยรังสฤษฎ์ ได้ศึกษาการศึกษาผลจากการดำเนินนโยบายงานศพปลอดเหล้า ในจังหวัดลำปาง พบว่า ในพื้นที่ที่ไม่มีการจัดหาหรือเลี้ยงเหล้าภายในงานศพ ซึ่งเป็นไปตามกฎเกณฑ์และข้อตกลงของชุมชน ซึ่งเป็นการช่วยประหยัดเงินให้กับเจ้าภาพอย่างมาก ขณะที่เจ้าภาพที่อยู่ในพื้นที่ที่อยู่ระหว่างดำเนินการและพื้นที่ที่ยังไม่มีการดำเนินการอย่างเป็นทางการยังมีการจัดหาและเลี้ยงเหล้าชาวแก่แขกที่มาเข้าร่วมงานศพ ส่งผลให้ค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นและพบเห็นการเมาแล้วทะเลาะวิวาท สร้างความวุ่นวายในงานศพ นอกจากนี้ในพื้นที่ดังกล่าวถ้าไม่มีการเลี้ยงเหล้าในงานศพจะพบว่าคนที่มาร่วมงานมีจำนวนน้อยลง เนื่องจากคนในชุมชนยังมีความเชื่อว่าการเลี้ยงเหล้าในงานศพเป็นประเพณีอย่างหนึ่ง ดังนั้นการศึกษานี้จึงมีข้อเสนอแนะว่า การดำเนินการงานศพปลอดเหล้าจำเป็นจะต้องทำเป็นข้อตกลงของชุมชนและสังคม ซึ่งเป็นการช่วยสนับสนุนให้เจ้าภาพในงานศพสามารถจัดงานศพแบบปลอดเหล้าได้^{๑๑}

บทสรุป

บทสรุปของงานวิจัยเรื่อง “สุคติสถานดิจิทัลอัฐิในบริบทพระพุทธศาสนาของวัดชลประทานรังสฤษฎ์ พระอารามหลวง ปากเกร็ด นนทบุรี” ดังนี้

๑. การจัดงานศพแบบสุคติสถาน มีความเกี่ยวข้องและต้องได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่าย ได้แก่ ๑) เจ้าหน้าที่จัดงานศพของวัด คือ จะต้องมีการบริการที่ยิ้มแย้มแจ่มใส สุภาพและมีจิตสาธารณะ ให้คำตอบที่ชัดเจน และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เข้ารับบริการ และจะต้องมีความรู้ในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาใช้ให้เป็นระบบและรวดเร็ว มีความรู้และหน้าที่ไม่ชัดเจน ๒) ผู้เข้าร่วมงานศพ ได้แก่ เจ้าภาพ และแขกผู้มาร่วมงานควรให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามกฎระเบียบของการจัดงานศพอย่างเคร่งครัด

๒. การจัดงานศพแบบสุคติสถาน เป็นการจัดงานศพโดยอาศัยแนวคิดให้มีความเรียบง่าย ประหยัด ไม่ยุ่งยาก รวดเร็ว ทันสมัย ก่อเกิดประโยชน์และปัญหาสูงสุด จากการพึ่งเทศน์ฟังธรรม อีกทั้งมุ่งมั่นทำบุญอุทิศให้แก่ผู้วายชนม์ให้ได้มีคติภพที่ดี และมีแนวปฏิบัติ คือ งดการจัดเลี้ยงอาหารสำหรับแขกที่มาในงาน (ยกเว้นน้ำดื่ม หรือน้ำชากาแฟ) งดการแสดงมหรสพ งดการเล่นการพนัน งดการดื่มสุรา งดการนอนเฝ้าศพ งดการนำพวงหรีดมาในงาน และมีการบวชหน้าไฟ และสวดหน้าไฟ ตามการปฏิรูปการจัดงานศพของพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ)

๓. ประโยชน์ของสุคติสถาน ช่วยให้เกิดคุณค่าด้านจิตใจ โดยยกผู้วายชนม์ไว้เป็นที่สักการะในระบบดิจิทัล เป็นการปรับเปลี่ยนจากอัฐิของผู้วายชนม์ที่อยู่ตามกำแพงวัดมาบันทึกเป็นไฟล์ระบบดิจิทัล (Cloud)

^{๑๑} กัณณพนธ์ ภักดีเศรษฐกุล, สุรศักดิ์ ไชยสงค์, โสภิต นาสืบ, ทักษพล ธรรมรังสี, และศิริวรรณ พิทยรังสฤษฎ์, “การศึกษาผลจากการดำเนินนโยบายงานศพปลอดเหล้าในจังหวัดลำปาง”, วารสารวิจัยระบบสาธารณสุข, ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๒ (เมษายน-มิถุนายน ๒๕๖๒).

เปรียบเสมือนได้ขึ้นสวรรค์ รวมถึงการสามารถเก็บรักษารูปภาพได้ตลอดชีพ เวลาผ่านไปก็ไม่เสื่อมสภาพ สะดวกและทันสมัย และสามารถสืบต่อพระพุทธศาสนาให้มีความยั่งยืน ทำให้ลูกหลานของผู้วายชนม์ สามารถศึกษาค้นคว้าหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาได้จากระบบดิจิทัล หากสามารถบรรลุธรรม และ เห็นความสำคัญของความตาย ก็จะเกิดปัญญา เมตตา และบารมี สืบสานประเพณีและวัฒนธรรม แห่งกตัญญูตา เข้าใจธรรม เกิดความศรัทธาและนำไปปฏิบัติจริง

ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

๑.๑ วัดชลประทานรังสฤษฎ์ควรจัดเวทีเสวนาเพื่อเชิญชวนให้วัดอื่น ๆ นำพิธีกรรมของวัดไปเป็น แบบอย่างในการจัดงานศพ เพื่อให้ผู้ร่วมงานศพเห็นถึงสาระตระหนักถึงสัจธรรมของชีวิตเห็นถึงการจัดงาน ศพที่มีความเรียบง่ายโดยการไม่นำสิ่งที่ไม่เกิดประโยชน์มาเกี่ยวข้องกับงานศพ

๑.๒ วัดชลประทานรังสฤษฎ์ควรมีการส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ให้ทราบถึงประโยชน์ของ สุคติสถานดิจิทัลอัฐิที่เป็นรูปแบบการจัดงานศพแบบเรียบง่าย ไม่ซับซ้อน และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม อีกทั้งวัดมิได้หวังผลประโยชน์และไม่มีค่าใช้จ่ายจากเจ้าภาพแต่อย่างใด

๒. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

๒.๑ ควรมีการศึกษาแบบผสมทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ รวมถึงเพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและครอบคลุมมากขึ้น

๒.๒ ควรศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจของญาติผู้เสียชีวิตต่อการจัดงานศพของวัดชลประทาน- รังสฤษฎ์ แบบดิจิทัลอัฐิ ผลการศึกษาสามารถนำไปปรับปรุงการให้บริการและสามารถเป็นแบบอย่างแก่ วัดอื่นนำไปใช้ต่อไป

บรรณานุกรม

กองจัดการสารอันตรายและกากของเสีย. กรมควบคุมมลพิษ, ไดออกซิน P-DIONIN. กรุงเทพมหานคร:

โรงพิมพ์ศรีเมืองการพิมพ์ ๒๕๔๒.

กัณณพนธ์ ภักดีเศรษฐกุล, สุรศักดิ์ ไชยสงค์, โสภิต นาสืบ, ทักษพล ธรรมรังสี, และศิริวรรณ พิทยรังสฤษฎ์.

“การศึกษาผลจากการดำเนินนโยบายงานศพปลอดเหล้าในจังหวัดลำปาง พบว่า ในพื้นที่ไม่มี การจัดหาหรือเลี้ยงเหล้าภายในงานศพ” วารสารวิจัยระบบสาธารณสุข. ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๒ (เมษายน-มิถุนายน ๒๕๖๒).

จารุพงศ์ บุญ-หลง. มหันตภัยไดออกซิน. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: ฝ่ายศูนย์ข้อมูลสารอันตรายและ อนุสัญญา กองจัดการสารอันตรายและกากของเสีย กรมควบคุมมลพิษ, ๒๕๔๗.

พระครูปลัดรังสรรค์ คุณสาโร (ต๋มม่วง), พระครูภาวนา โปธิคุณ, จรัส ลีกา, พระมหาประทีป อภิวิมลโน และพระมหาจิณมกล อภิตโน (เป็นสุข). “การศึกษาวิเคราะห์ปรัชญาในงานศพของชาวพุทธ จังหวัดร้อยเอ็ด”. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์. ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๔ (ตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๖๔).

พระครูสังฆกิจพิมล. เสาศพทั้งที เสาผีเสียบ้าง. นนทบุรี: ศูนย์หนังสือวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๒๕๖๑.
พระครูสุตภทธรรม. “พิธีกรรมงานศพของไทยตามคติพุทธธรรม”, วารสารสังคมศึกษา มมร. ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ (๕ มิถุนายน ๒๕๖๓).

พระทอไท กัสปะ. “พิธีกรรมเกี่ยวกับการตายของชาวอำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๑.

พระไพศาล วิสาโล. ฉลาดทำศพ. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดสามลดดา, ๒๕๕๗.

พระอธิการพิพัฒน์พงษ์ ฐานวุฑโฒ. “ความเปลี่ยนแปลงการจัดงานศพของชาวพุทธบ้านหมื่น อำเภอปง จังหวัดพะเยา”. วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ. ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มิถุนายน ๒๕๖๑).

สุนทร สุทรัพย์ทวีผล. “การศึกษาวิธีจัดงานศพที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา”, บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์. ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๖๒).

สัมภาษณ์ พระปัญญานันทมุนี (สง่า สุภาโร) และคณะกรรมการวัด. โครงการก่อสร้างสุคติสถาน. วัดชลประทานรังสฤษฎ์ พระอารามหลวง จ.นนทบุรี, ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๖๕.